

Foregående Lundenæs amt

III. Bøvlingamt.

Bøvlingamt grændser mod Østen til Viborgstift; mod Vesten til Vesterhavet; mod Norden til Liimfiorden; og mod Sønden til Lundenæsamt. Dette Amts kontribuerende Bøndergods udgjør over 9700 Tdr. Hartkorn, foruden Herregaardes og Præstegaardes frie Hartkorn. Bøvlingamt er tilligemed Lundenæsamt samlet under een Amtmand, ligeledes under een Amtsforsvalter, og begge Amters kongelige Amtstue holdes i Ringkiøbing. Dette hele Bøvlingamt, tilligemed de tre nærmeste Herreder af Lundenæsamt lige indtil Skiernaæ, udgjorde det gamle Harsyssel, og endnu ofte kaldes med dette Navn. Udi dette Amt er stor Strækning af lutter Heeder; og ere her nogle af de nye Kolonier anlagte i Kong Friderik den Femtes Tid paa Alheden. Temmelig store Heeder falder imellem Holstebro og Lemviig ved Timgaard, og paa den østre Side af Amtet. Ved Havsiden falder temmelige Sandklitter, hvilke dog ikke gjøre Skade med Sandflugt som andensteds. Paa Havbredden, især ved Harboeøre, opsamles en Deel Rav eller Bernstein. Ved Havkanten i Fialtringsogn ligger den af de Seilende bekiendte høie og store Klint, Bovbjerg kaldet, hvilken er overmaade farlig for Søefarende i haardt Veir at strande ved, formedelst Søens stærke Brændinger ind paa Landet. Ved Bovbjerg begyndes det store jyske Rif i Havet, som er saa farligt for de Seilende; thi det strækker sig i Breden langs op mod Norden forbi Harboeøre og Thyeland til Hanklint i Aalborgstift, men i Længden til den Klippe Rokol i Irland. I dette Amt findes Mængde af rindende Vand, som baade driver mangfoldige Vandmøller, og tillige giver Skiøn Fiskerie. Men det betydeligste Fiskerie falder enten i Liimfiorden og de andre mindre Fiorde, nemlig Nissumsfiord og Ringkiøbingsfiord, eller fornemmelig i Vesterhavet. Af Nissumfiord løber en Arm ind imellem Næssogn og Bøvlingsogn, og kaldes Bøvlingfiord, som mod Vesten

falder ud i Havet igiennem Torskminde. Udi Bøvlingfiord fanges skønne Lax, fede Torsk, Helt og Flyndre, og i samme Fiord ved Ulsund fanges Mængde af Aborrer og Giedder. Ved Havsiden begynder Fiskeriet i April; og da fanges store Torsk, Helleflyndre, Hvillinger, Koller, Langer, Rokker, Sild, store Hummere, Taskekrabber, Kabliau, som nedsaltes og afsendes bort til andre Stæder. I Liimfiorden falder al Slags Fisk af Sild, Helt, Brasen, Aborrer, Aal, Ørreder to Slags, deels Laxeørreder, deels Heltørreder. De, som boe ved Harboeøre fiske baade i Havet og i Liimfiorden; thi Havet og Liimfiorden gaee hverandre paa en trehundrede Alne nær, saa det er forunderligt, at Havet ikke giennemskiærer det smalle Land; ikke desto mindre har dog Havet undertiden gaaet over Bredderne, og skyllet salt Vand ind i Liimfiorden, hvilket den Fisk Helt især ei kan taale. Udi Bøvlingamt ere tre Kiøbstæder, nemlig: Lemviig, Holstebro og Ringkiøbing. De Søehavne eller Losse- og Ladepladser, hvorfra de andre Kiøbstæder afhente deres Vahre, ere Struer ved Liimfiorden i Giemsingsogn, som allerede er anmeldt Pag. 538; og Ringkiøbing ved Havsiden. Bøvlingamt er tolv Mile langt, og bestaaer af disse fem Herreder, som ere: 1) Gindingherred; 2) Vandfuldherred; 3) Skodborgherred; 4) Ulborgherred; og 5) Hindherred.

Vi merke nu hvert Herred i Særdeleshed.

1. Gindingherred.

Gindingherred grænser mod Østen tll Viborgstift; mod Vesten til Liimfiorden og Hiermherred; mod Sønden til Hamrumherred; og mod Norden til Sallingland i Viborgstift. Nogle Sogne af dette Herred, som grændse til Hamrumherred, ere af, stor Strækning og lutter Bareheede, hvor og nogle nye Kolonister have paa fire Miles Længde i Alheeden bebyggt og dyrket Jorden. Af disse Kolonier høre til dette Herred Kristiansheede; Overjulianæheede, og Frideriksværk. Det er at merke, at i det Verdslige er Gindingherred og Sevelbirk annekterede med Hiermherred under een. Herredsfoged, som tillige er Byefoged i Lemviig, hvor Herredstinget holdes om Torsdagen. Gindingherred indbefattet ni Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Haderupsogn; 2) Bordingsogn; 3) Hodsagersogn; 4) Sahlsohn; 5) Sevelsohn;

6) Æfpadsogn; 7) Rønbergsogn; 8) Æisingsogn; 9) Handborgsogn; 10) Rydesogn. Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Haderupsogn** ligger i Hedeegnen, er kun lidet, men af stor Strækning; thi det bestaaer af smaa Byer og meest eenlige Steder, hvilke ere: Haderupbye; Haderiisbye; Høstrupbye; Faarbekbye; Ægelundbye; Overfeldborgbye; Nederfeldborgbye; Vestrupgaard; Løviggaard; Hagbroegaard; Vormstrupgaard; Høisgaard; Hulbek; Hessellund; Kølvrugaard; Nederure; Overure; Grovgaard; Storegraasand; Lillegraasand; Baslund; Stavlund; Gindingskovgaard; Østervestrup; Vestervestrup.

2) **Bordingogn** er halvtredie Miil langt, og bestaaer af smaa Byer og eenlige Steder, beliggende i Heeden. Noget af dette Sogn ligger i Hamrumherred, saa og i Vradsherred paa Viborgstifts Grund. Præsten nyder Kongens Korn- og Qvægtiende af Sognet, for Kaldets Ringheds Skyld. Bag Præstegaarden flyder en Bek, som gjør Skilsmisse imellem Riberstift og Aarhusstift. Til Sognet hører: Bordingbye; Ravnholtbye, hvor der skal før have været Skove, men nu bar Heede; og igiennem Ravnholt og Heltkier gaer den almindelige Landevei øster og vester. Hestlundbye; Moslundgaard; Boeholt; Stubkier; Agerskov; Munklinde; Søebierg; Rudskiergaard; Nørlund, en smuk opbygt Gaard, hvor een af de kongelige Betientere ved Kolonierne i Alheeden, enten Kassereren eller Forvalteren, pleie at boe; Bordingmølle; Overboeholt; Rønkildgaard; Gulforhøvet; Bryndbiereg. Den østlige Gaard i Sognet, kaldet Sigting, er afbrudt, og der opbygt igien en Bye til Kolonisterne, kaldet Kristiansheede, bestaaende af 4 Gaarde og 5 Huse, og ligger paa Landeveien imellem Nørsnede og Engesvang. Overjulianæheede bestaaer af to Gaardmænd og een Hausmand. Frideriksværk, een Gaardmand.

3) **Hodsagersogn** er Annex til Ørrekirke i Hamrumherred. Dette Sogn ligger ogsaa i Hedeegnen, og bestaaer af enkelte Steder, nemlig: Gammelhodsager; Annexgaarden; Dalagergaard; Brogaard; Nederylleborg; Overylleborg; Hallingbek; Brevigbek; Omisgaard. I dette Sogn løber en Bek, og atter ved Hallingbek løber en anden Aae, hvilke begge løbe ud i den store Holstebroeaee.

4) **Sahl- eller Salesogn** (hvis Kirke skal efter Fortæling være prydet af en, engelsk Prinds, som Strandede ved Bovbjerg, med en særdeles rar og antique Altertavle, saa og med et høit Taarn og anseeligt Spiir af 70 Alens Høide) bestaaer af: Salebye; Agerbekbye; Svenstrupbye; Biertbye; Hasselholtbye; Aalebye; Binderup, en Forpagtergaard, henlagt under Rydhaves Hovedgaardstaxt; Noldgaard; Obitsøgaard; Buskovgaard; Østerskovling; Vesterskovling; Sevelstedgaard.

5) **Sevelsogn** bestaaer af Sevelbye; Sevelskovbye; Dielbye; Heegaardbye; Jatterupbye; Søegaardbye; Kokborgbye; Mundbergbye; Navtrupbye; Trandumbye; Trandumskovbye; Mogenstrupbye; Sebstrupbye, Stubergaard, en Herregaard, som fordem i de katholske Tider har været et anseeligt Nonnekloster, kaldet Studerkloster. Den har i fordem Tid været overmaade anseelig og prægtig af Bygning, Eiendom og Herlighed, som til et fyrsteligt Huus, efter Arendt Berendtsens Vidnesbyrd i hans Danmarks frugtbare Herlighed Pag. 136, med 96 Tdr. Hovedgaardstaxt, Skove, ferske Søer, Moser og Heeder til Tørveskiær. Gaarden er deelt i to Parter, og eies af to Lodseiere; af hvilke den ene har den halve Hovedgaardstaxt, som er 12 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 1 3/4 Alb., og Mølleskyld 5 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr., og hører til Rydhave, hvorudover det halve Bøndergods er beregnet; den anden halve Hovedgaardstaxt er 12 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 2 1/2 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr., Bøndergods 146 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 1 1/2 Alb., Tiender 6 Tdr. Kreilegaard; Korstoft; Trandumkirkegaard (thi Trandumkirke blev afbrudt Aar 1554, og Sognet lagt til Sevelkirke); Dueholm; Hael; Roibek; Biørnkier; Blakskier; Bederholm; Mølgaard; Trevel; Hærup; Gunderup; Raa; Høllemkier; Lindholt; Skank; Godrum; Norstoft, et Skovhuus under Hovedgaardstaxt.

6) **Æstvadsogn** bestaaer af Æstvadbye; Æstvadgaard, en Herregaard, som Aar 1740 den 5. December efter Fundats en af Sekretair Johan Severin Benzons Frue, Friderika Loovisa Glud, oprettet til et Kloster for sex adelige Enkefruer og sex adelige Jomfruer, og kaldes Æstvadkloster eller Æstvadgaardskloster; Priorinden har Opsyn med de andre i Klosteret; den frie Hovedgaardstaxt er 74 Tdr. 6 Skpr. 2 Alb., Mølleskyld 11 Tdr.

5 Skpr. 1 Fkr., Bøndergods 269 Tdr. 3 Skpr. 1 1/2., Tiender 26 Tdr. Kisumbye; Hesselbiergbye; Beerbye; Lundhedegaard; Østerliegaard; Flyndersøemølle; Smollerup; Nikelborg; Damgaard; Bersholm.

7) **Rønbergsogn** er Annex til Æstvadkirke. Dertil hører: Rønbierybye; Primdalgaard; Sønderbye; Riisgaardsted; Overveilgaard; Nedetveilgaard; Vesterliegaard; Nørkiergaard.

8) **Æisingsohn** bestaaer af Æisingbye; Rostedbye; Giedalbye; Megeltoftgaard; Landting, en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 90 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. Mølleskyld 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 282 Tdr. 2 Alb., Tiender 79 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Landtingmølle; Ægebierybye; Kiellerupgaard; Ravnholtgaard; Ælbrøndgaard; Ultanggaard; Remmegaard; Hellegaard; Tøneg; Vesterøyedesbiery; Nyegaard, en Avlsgaard af 4 Huse, er som en Ladegaard henlagt under Hovedgaarden Landting; samme Ryegaard ligger paa en høi Bakke, ved Liimfiorden.

9) **Handbergsogn** er Annex til Æisingkirke, men ligger i Hiermherred, hvor det findes anført under No. 15.

10) **Rydesogn** er Annex til Borbergkirke i Hiermherred, og bestaaer af Rydebye; Rydemølle; Rydhave, en anseelig Herregaard, beliggende ved en liden Skov; dens frie Hovedgaardstaxt er 54 Tdr. 1 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 3 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr., Bøndergods saavel til Rydhave, som tilliggende halve Deel af Stubbegaard, 573 Tdr. 1 Fkr., Mølleskyld 9 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr., Tiender 90 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Under Hovedgaardstaxten ligger som en Ladegaard Vinderup, beliggende i Sahlsohn. Stendelsbye; Feldbye; Rout; Kierbyegaard, er Annexpræstegaard; Hulbek; Rydlund; Nygaard; Sønderskovgaard; Jetskov; Ligaard; Overbøg; Nederby; Ugelstrup; Hyldgaard; Storeulsøegaard; Lilleulfsøe; Sønderøsterskov; Nørøsterstov; Nakskov; Vestergaard i Bierthbye i Sahlsohn. Udi Rydesogn ere nogle høie Bakker, kaldet Fieldbiery, hvorfra man kan see ind i Jyllands fire Stifter, og ved klart Veir tælle 80 Kirker.

II. Vandfuldherred.

Vandfuldherred grændser mod Norden til Liimfiorden; mod Vesten og Sønden til Vesterhavet, og mod Østen indsluttes det af Skadsherred. Dette Vandfuldherred ligger langs med Vesterhavet, udgjør i sin hele Strækning ikke over Halvanden Miil, har skønne Marskenge, god Agerland, samt de anseeligste og største Heste i Jylland; ligeledes store Stude, ypperlige Malkekøer, og store Sviin. Og eftersom alle Slags Kreature baade store og smaa, have i Vandfuldherred og det paagrændsende Skadsherred noget forud fremfor andensteds i Jylland, saa drives her en betydelig Handel med Kornvahre, Kiød, Uld, Huder, Skind, Flesk, Tælle, tør og salt, Fisk, som udskibes til Holland og Hamborg. Bønderne gaee klædte som Marskbønder. Vandfuldherred bestaaer af 10 Kirkesogne, hvilke ere: 1) Fialtringsogn; 2) Transsogn; 3) Ferringsogn; 4) Dybesogn; 5) Vandborgsogn; 6) Ængbergsogn; 7) Harboøresogn; 8) Hygomsogn; 9) Hovesogn; 10) Rammesogn.

Vi merke nu hvert Sogn især.

1) **Fialtringsogn** er det sydligste Sogn i Herredet, og strækker sig til Torskminde og Udfiord. Til Sognet hører: Sønderbye; Norbye; Lisbye; Rudbye; nogle enkelte Gaarde og en Deel Fiskerhuse; Bovbjerg, beliggende ved Havkanten i dette Sogn, er det farlige Bierg, hvor der ofte skeer Skibbrud. Det seer ret fælt og frygtsomt ud, formedelst de mangfoldige udhængende Kanter og Spidser, der synes at ville falde ned over Hovedet paa en, naar man staaer neden til og seer derop; Havets stærke Brændinger eller Styrtninger af svære Søgange i forfløien Storm brækker og bortskyller ofte store Stykker deraf. Ved dette Bovbjerg begynder det store jydsk Rif ud i Vesterhavet, og er meget farligt for Seilende.

2) **Transsogn** er Annex til Fialtringkirke, og bestaaer af Kirkebye; Refbye; Herpindgaard, en ukomplet Sædegaard, som er inddragen under Rammegaards Gods og hører til Baroniet Ryssensteen; dens Hovedgaardstaxt er 13 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. Dernæst en Deel eenlige Gaarde og Fiskerhytter ved Vesterhavet.

3) **Ferringsogn** ligger alleryderst ude ved Vesterhavet og er kun et lidet Sogn, neppe af 100 Tønder Hartkorn. Næsten den halve Part af Ferringsogn ligger paa det nysommeldte store Bovbjerg, hvilket af Havets Bølger idelig indskiæres, hvorved Markerne ødelægges, og Sognet alt mere og mere forringes. Sognet bestaaer af 18 enkelte, hele, halve og Boelsgaarde, men ingen, samlede Byer, hvilke ere: Sønderdamsgaard; Nørdamsgaard, hvilke have tilforn været en liden frie Herregaard, men Aar 1714 bleve de giorte til to Bøndergaarde og tilhøre Baroniet Ryssensteen; Søndergaard; Korsled; Midsomersbjerg; Vesterferring; Kirkegaard, hvor Sognekirken før har staaet, da den laae vestligere ude, men da Havet indskar sig nærmere til Kirken, blev den forflyttet længere ind ad Landet til; Kaasgaard; Juulsgaard; Østerferring; Lundgaard; Brendgaard; Melborup; Storborup; Vesternørborup; Østernørborup; Østerborup; Kastbjerg.

4) **Dybesogn**, i fordom Tid kaldet Dybek, fordi en dyb Bek gaaer om Vinteren derigiennem, ved hvilken har før gaaet tre Møller, som laae ved Bekkens Udløb i Havet, nemlig Møgelgaardmølle, Holmgaardmølle og Astrupmølle hvilke nu ere ødelagte. Til Sognet hører: Brunsgaard; Kastberg; Knudsgaard Ærlberg; Veiling; Pugholm; Hørup; Møgelgaard, og flere eenlige Steder. I dette Sogn er mange Høye, hvoriblant een kaldes Kong Angelo eller Anglams Høy, hvor de Engelskes Anfører, Konge eller Prinz Angel eller Anglam ligger begravet, da han med sine Folk var bleven slagen af de Danske paa Gudumheede ved en Mose, som derfor kaldes Anglams Mose. Ligeledes sees her i Sognet en dyb Grøft, en halv Fierdingvei lang, som skal have været en Forskandsning af de Danske mod de Engelske, som under bemeldte Anglam havde giort Landgang ved Bovbjerg. Derom skal den Kiæmpevise være giort, som saaledes begyndes: Kongens Søn af Engeland etc.

5) **Vandborgsogn** bestaaer af bare eenlige, hele, halve og Boelsgaarde, hvilke ere: Kubstrup; Flyves; Brunsgaard; Skovmose; Gaaskier; Halgaard; Vestergaard; Mølgaard; Grysbek; Bierg; Stranden, som har 5 Beboere og ligger hos Liimfiorden; Aver; Dalgaard; Munksgaard; Nørgaard; Dragesbøl; Skrædergaard; Mæbek; Katkier; Gammelgaard; Brængaard; Østergaard; Galtmose; Hovdam; Nyegaard;

Muusholm; Skidengaard; Qvistgaard; Guldberg; Maagaard; Kirkensggard; Damsgaard.

6) **Ængbergsogn** bestaaer af Ængbergbye; Ængberggaard; Lund; Tommerup; Roesdal; Smedshave; Troldborg; Aalsgaard; Storeskidenvad; Lilleskidenvad; Neierup; Skov, lutter enkelte Gaarde.

7) **Harboøre** er Annexet til Ængbergkirke, men ligger under Skodborghered, hvor det findes anført under No. 17.

8) **Hygomsogn**, hvis Kirke ogsaa kaldes Hygomkirke, og har et Spiir af 24 Alens Høide, hvilket kan sees nogle Miile borte af de Seilende, baade paa Havet og i Liimfiorden. Til Sognet hører: Agerskov, Byeskov, Pokier, Nyegaard, Aals, Vei, Vestergaard, Dalgaard, Bierris, Smidsgaard, Sønderbyeager, Graabekke, Klostergaard, en Gaard af 8 Tdr. Hartkorn, er henlagt til Skoleholderens Løn.

9) **Hovesogn** bestaaer deels af disse Byer: Snale, Klinkbye, Revskov, Kirkebye. Vinkel: deels af disse eenlige Gaarde og Steder: Smørpot, Tovlberg, Nodskov, Løbberg, Knurborg, Hovdam, Maribo, Stor, Hovlind, Smedsbool, Steenhole, Østerhovmaae, Lillehovmaae, Vesterhovmaae, Høiland, Hovmark, Lund, Stiegaard, Revhal, Kirkeboel.

10) **Rammesogn**, hvortil hører Rammegaard, en Herregaard, hørende til Baroniet Ryssensteen; dens frie Hovedgaardstaxt er 21 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 6 Tdr. 3 Skpr., Bøndergods 379 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 1/4 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr., Kirketiender 208 Tdr. Overmølle, Mellemmølle, Vestermølle, Volder, Sønderbye, Fladhede, Solen eller Nyeborg, Glippede, Prindsmark, Bomerhede, Kirkegaarden, Vesteryderstræde, Østeryderstræde; Plovgaard, Nørrehiortkier, Sønderhiortkier, Mellemhiortkier, Vesterrammeskov, Østerrammeskov, Bierregaard, Vesterhøy, Østerhøy, Masbierg, Lundgaard, Jellesmark, Trolvad.

III. Skodborgherred.

Skodborgherred er af samme Beskaffenhed, i Hensende til Jordens og Kreaturenes Godhed. Det grændser mod Norden til Liimfiorden; mod Sønden til Nørnissumfiord eller Norfiord; mod Østen til Hiermherred; og mod Vesten til Vandfuldherred. Det indbefatter eet Kiøbstædsogn i Kiøbstæden Lemviig, og sexten Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Den Kiøbstæd Lemviigs Kirkesogn; 2) Nørllemsogn; 3) Bøvlingsogn; 4) Flyndersogn; 5) Lomborgsogn; 6) Rømsogn; 7) Tørringsogn; 8) Heldumsogn; 9) Gudumsogn; 10) Fabergsogn; 11) Nørnissumsogn; 12) Resensogn; 13) Humlumsogn; 14) Møeborgsogn; 15) Neessogn; 16) Venøesogn; 17) Harboeøresogn.

Vi merke nu hvert Sogn især, nemlig:

1) Det Kirkesogn i den Kiøbstæd **Lemviig**.

Lemviig er en smuk lille Søekiøbstæd, beliggende i en dyb Dal ved en Viig af Liimfiorden, som gaar op til og forbi Lemsogn, og kaldes Lemviig. Byen er omringet paa de tre Sider, mod Østen, Sønden og Vesten, med en Kiæde af høie Bakker og Bierge, som betager al Udsigt ud til Landet paa de Kanter; Men paa den nordre Side har Byen en deilig Prospekt ud over Liimfiorden, da Byen har baade god Seilads og got Fiskerie her i Fiorden.

Byen ligger under 56 Grad. 45 Minut. Latitud, og 24 Grad. 16 Min. Long., samt 18 Mile fra Aalborg, 12 Mile fra Viborg, 24 Mile fra Ribe. Byen har overflødighed paa fersk Søe og rindende Vand; thi Sydost fra Byen i Dalen ligger en fersk og fiskerig Søe, som indsluttes af Bakkerne. Fra Søen løber en Strøm eller Aae tæt østen ved Byen ud i Liimfiorden, hvori ogsaa fanges adskillige Fiske. Byens ældste Kiøbstædsprivilegier ere brændte i Byens Ildebrand, saa at de ældste som nu have ere af Aar 1545.

Byens Huse ere bygte saa tæt ned ved Fiorden, at Vandet, naar det er høit, staaer tæt op til dem. Byens Kirke, vor Fruekirke kaldet, er en stor og smuk Korskirke, men ligger meget dybt, hvorudover Begravelserne om Vinteren staae halv fulde af Vand. Byen har et Hospital til 6 Lemmer, stiftet Aar 1634, og dets nye Bygning opført Aar 1749. Ved den nordre Side af Byens Torv ligger Raadhuset, eller nu Tinghuset kaldet, hvis grundmurede Bygning er opført Aar 1755. Byens Magistrat er en Byefoged, som tillige

er Herredsfoged i Skodborgherred, og holder Byeting om Fredagen, men Herredsting om Torsdagen. Til og fra Byen falder besværlige onde Veie formedelst de store Bakker omkring. Byen. Men ellers har Byen god Næring af Skibsfart og Fiskerie. Den gode Egn i de tvende bekiendte Herreder, nemlig Vandfuld- og Skodborgherreder, som Byen ligger ved, foraarsager god Afsættelse med Heste, Stude, Kiør, Faar, Sviin, Smør etc., som afgaaer til Hamborg, Norge, Kiøbenhavn. En stor Hindring i Seiladsen til Byen for Skibe er Løgstørs høie Grunde, hvor Vahre og Ladninger maae udlosses, og føres over paa fladbundede Kaage, hvilket foraarsager Bekostning, megen Besværlighed og Tidsspilde, indtil Skibene blive saa lette, at de kan flyde over de flade Grunde og lave Vande. Man fanger her alle Slags Fisk, saavel i Havet som i Liimfiorden. Her er en skiøn Sigte- og Grubenmølle. Byens Agre og Eng er 68 Tdr. Hartkorn. Torvedag holdes hver Tirsdag; men ellers holdes her fem aarlige Markeder, nemlig den 7. Martii med Heste, og 13. Martii med Heste og Qvæg i to Dage; ligeledes den 22. Maji og 24. Julii. Krammarked holdes næste Tirsdag for Bartholomæidag og den 9. Oktober med Heste og Qvæg. Posten, som medbringer Breve fra Hamborg og Kiøbenhavn, kommer om Fredagen, og gaaer bort igien samme Dag. Den Post, som medbringer Breve fra Ribe, Varde og Ringkiøbing, kommer og gaaer ligeledes om Fredagen.

2) **Leemsogn**, som og kaldes Nørrelem, er Annexet til Lemviigkiøbstædsogn. Dertil hører: Kappel, en Herregaard, beliggende tæt ved Kiøbstæden Lemviig paa en Bakke, hvor neden for sees grønne Enge, og tæt derhos Liimfiorden. Her haves en behagelig Udsigt til Lemviig, Thyeland, Vandfuldherred, saa og til de Forbiseilende saavel paa Vesterhavet som Liimfiorden. Ved Gaarden og i Marken ere, indrettede skiønne Fiskedamme. Dens frie Hovedgaardstaxt er 33 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 253 Tdr. 7 Skpr., Tiender 96 Tdr. Til Godset hører tre Kirker: Lem- Gudum- og Fabergkirke. Under denne Herregaard er henlagt den halve Deel af den ukomplette Sædegaard, Ørs i Romsogn, hvis halve Hovedgaardstaxt er frit Hartkorn 5 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 64 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 1/2 Alb., Tiender 28 Tdr. Skovgaard; Skovshovedboel; Skillerhøyhuse; Mosekiergaard Abelgagr; Splisboel; Skidengaard; Bierregaard;

Nørreskov; Fotterupgaard; Bak; Veishuus; Damsgaard; Møllehøy; Østerboel; Ravndalgaard; Tonsberg; Kiergaard; Nørkier; Brusgaard; Geldsgaard; Lemtorp; Gammeltofthuus; Nørbrydeboel; Sønderbrydeboel.

3) **Bøvlingssogn**, hvis Kirke, beliggende længst vester i Sognet, er anseelig, og har et høit Taarn med et Spiir i Midten, og fire mindre Spire i Hiørnerne, bestaaer af Østerbøvling; Brorupbye; Krogshede; Østergaard; Bredsgaard; Ryssensteen, en Herregaard og Hovedsæde for Baroniet Ryssensteen. Denne Gaard har tilforn heedt Bøvling, og var i fordom Tid et kongeligt Slot, som i de katholske Bispers Tider laae til Bispestolen i Ribe, indtil Reformationens Tid, da det med alt geistligt Gods blev sekulariseret, og forfaldt til Kongen og Kronen, og blev et kongeligt Lehn. Efter Souverainiteten er Godset solgt til partikulair Eiendom. Aar 1672 blev denne Gaard med flere af Baron Henrik Ryse oprettet til et Baronie, med Navn af Rösenstein; og bestod dette Friherskab af 3500 Tdr. Hartkorn. Gaarden har sit eget Birk, og Birketetinget holdes hver Fredag. Paa Gaarden holdes Staldstude. Foruden de Gaarde, som høre under dette Baronie, hører ogsaa Halvparten af Gaarden Ørs i Romsogn. Ryssensteens frie Hovedgaardstaxt er 48 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Bøndergods baade til Ryssensteen og til Halvørs er 1304 Tdr. 2 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 8 Tdr. 4 Skpr., Tiender 45 Tdr. Klesgaard; Qvistboel; Brogaard; Siøgaard; Agergaard; Baadsgaard; Kiøldige; Mose; Storbierg; Aagaard; Lillebierg; Gadkier; Sudermark; Magaard; Vilsensgaard; Lykken; Trøiborg; Kiølhede; Præstegaarden; Degneboligen; Smørpot; Fiordside. Ved Fiorden ud imod Havet ere store Marskenge, kaldet Heusøre, som overskylles om Vinteren; Marskhøet slaaes altid førend Geesthøet, Gammelgaard; Møllegaard; Godballe; Faaremølle; Grønkie; Illevad; Nørklitgaard; Skadhede; Pugnøt; Salsgaarde; Øststergaard. Udi dette Sogn er stor Mangel paa Tørveskiær.

4) **Flyndersogn** er Annexet til Bøvlingssogn, og bestaaer af Flyndergaarde; Bekmark, en Herregaard, som vel er frie, men nu ukomplet, da det meeste Hartkorn er bortsolgt fra Gaarden, som ligger i en frugtbar Egn; dens frie Hovedgaardstaxt er 34 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 2 Skpr. 2 Alb.,

Bøndergods 59 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr, 1 Alb. Vangaard, Bekmarksbroe; Ilkier; Faaregaard; Rakiergaard; Store- og Lillesindbek; Hende; Grønkierrgaard; Store- og Lillefoelbek; Bieret; Ringhøy; Pangtoft; Vejen; Agergaard; Hiorthede; Kiergaard; Lilleørs; Mosbek; Pindstrupboel; Sandbek; Køigaard; Kirkegaard; Galmstrup; Bandal; Øgendal; Stie; Bak; Stensbak; Møillegaard; Flyndermølle; Vibholt; Brandborg; Kaaberup; Lillevibholt; Rutenborg; Potager; Mosegaard; Stavnstrup; Krogsgaard, en ukomplet Sædegaard, hvilken er lagt som en Ladegaard ind under den Herregaard Holmgaard i Møborgsogn; dens frie Hovedgaardstaxt er 10 Tdr. 5 Skpr. 2 Alb.

5) **Lomborgsogn**, som i forrige Tider er kaldet Langbierrsgogn af sin Beliggenhed, hvorudover den bekjendte danske Professor Astronomiæ Kristian Longomontanus, som var en Bondesøn fra dette Sogn, gav sig det latinske Tilnavn. Dette Sogn bestaaer af eenlige Gaarde og Steder, som ere: Brogaard; Krabsmark; Mulesgaard; ved Kirken; under Bierget; Nørrekierrgaard; Aarmosgaard; Hvasesgaard; Mosenggaard; Møldamsbierr; Vingelbye; Søndervingelbye; Østerbierr; Tverhulhuus; Storebierr; Lundsbye, hvor nogle Gaarde ligge sammen; Nederravnsvbekgaard; Nørreheedegaard; Sønderheedegaard; Sønderavnsvbek; Østerkronborg; Vesterkronborg, ved Enden af Kronheede, som ligger til dette Sogn; Østermøllested; Mølgaard; Moltrupgaard; Gladbiergggaard; Paa Heeden; Døigaard; Risbekgaard; Østfiellergaard; Melleffiellergaard; Vesierfiellergaard; Sønderfiellergaard; Præstegaarden; Drøfdal.

6) **Romsogn** er Annexet til Lomborgkirke, og ligger paa Romheede, som man kan tydelig see at have været i fornum Tid dyrker under Ploven, og da havt mange Beboere, og været større i Omkreds, eftersom baade Kirken og Kirkegaarden er meget større, end som behøvedes til dette lille Sogn, der nu kun bestaaer af eenlige Gaarde, undtagen Romsbye, hvor nogle faa Gaarde ligge sammen; Roesgaard; Mellemdybgaard; Østeroverbye; Overdybgaard; Mellemoveerbye; Bierregaard; Sodborrig; Nederdybgaard; Qvistgaard; Annexgaarden; Ravnsbek; Holgaard; Ørs, en frie, men ukomplet Herregaard, hvoraf den ene halve Deel hører til Baroniet Ryssensteen,

som har den halve Hovedgaardstaxt frie Hartkorn 5 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 64 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 1/2 Alb., Tiender 28 Tdr.; men den anden halve Deel med den øvrige halve Hovedgaardstaxt frie Hartkorn hører til den Herregaard Kabbel i Nørlem sogn. Ved Gaarden er en Aae, kaldet Øreveile, som løber igiennem nogle frugtbare Dale sønden for Gudumsklosters Heede til Kiergaards Mølle, og derfra til det Ladested Struer og ud i Liimfiorden.

7) **Tørringsogn** bestaaer ogsaa af meste Gaarde, nemlig: Præstegaarden, som i fordum Tid har hedet Hestdal, og ligger i en dyb Dal; Halgaard; Søegaard; Dalgaard; Lillemaagaard; Tøringbjerg; Boler; Begsgaard; Lindskrog; Gamsmark; Sigsboel; Veigaard; Vedkier; Sigbjerggaard; Æskebekgaard; Kiergaard; Nørrekokholm; Sønderkokholm; Kalløsebye, hvor nogle faa Gaarde ligge sammen; Ballebye, hvor faa Gaarde ligge samlede; Storegaard; Polborgbye; Grandsgaard; Høgelundsboel; Lovmandsgaard; Humersgaard; Dusgaard; Farbekgaard; Sudergaard; Agergaard; Lykkegaard; Storemaagaard; Vadskiærgaard, en Herregaard, som har faaet sit Navn af sin Beliggenhed hos et Vad og et Kiær; dens frie Hovedgaardstaxt er 20 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 325 Tdr. 2 Skpr. 1/2 Alb, Mølleskyld 4 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr., Tiender 29 Tdr.

8) **Heldumsogn** er Annexet til Tørringkirke. Til Sognet hører: Ballegaard, Nørrevinkel, en stor Bondegaard paa 12 Tdr. Hartkorn; Søndervinkel; Annexgaarden; Østergaard; Markboel. I Sognet er en stor Bakke, Kongsborg kaldet.

9) **Gudumsogn**; dertil hører Gudumkloster, en frie, men nu ukomplet Herregaard, som for Reformationen har været et Nonnekloster med en Priorinde; men, efter Reformationen, da Klosteret med andre geistlige Godser blev sekulariseret, hiemfaldt det til Kongen og Kronen, og blev et kongeligt Lehn; siden har Kongen solgt det til partikuliere Eiere. Gaarden er nu ved Auktion skilt ved sit fulde Hartkorn. Det fierde Huus paa Borgegaarden er indrettet til Sognekirke, og indviet Aar 1560, efterat Klosterkirken afbrændte Aar 1559. Gaardens frie Hovedgaardstaxt er 22 Tdr. 5 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Til

Gaarden hører en stor Heede, kaldet Gudumklosters Heede, hvor man midt i samme Gudumsheede finder utallige Høye, hvori skal efter Fortæling ligge begravne alle de, som faldt i Feltslaget, der skal her have staaet imellem de Danske og Engelske, hvis Anfører ligger begravet i den største Høy, kaldet Angelands- eller Amlandshøy; ligesom ogsaa den hosliggende Moseheede Angelandsmose. Om dette er allerede meldt ved Dybesogn i Vandfuldherred Pag. 546. Gudumpræstegaard er prægtig opbyggt som en Herregaard med en smuk Hauge hos. Bag Præstegaarden ligger en stor Høy, Robierg kaldet, hvor Kong Roe skal ligge begravet. Krøkier; Vium; Krogsgaard; Skovgaard; Østerlind; Vesterlind; Skov; Degneboligen; Østertang; Meltang; Søndertang; Hedegaard; Haverskov; Fiskbekbye; Høibierg; Østerbirum; Nørretang; Borre; Serup; Alsbierg; Hvistendahl; Hornshøy; Stafboel; Nørrebredal; Sønderbredal; Kremshale; Gammeltoft; Hestebekbye; Sibberkier; Øreveile.; Krog; Møllegaard; Gudumklostermølle; Skodborgbye; Remer; Østergaard; Tredbierrgbye; Tredbierrggaard; Snukier; Mellembirum; Tangsgaard; Lillebirum; Aemølle; Storebirum. Paa Markerne her i Sognet findes en stor Mængde af hedenske Gravhøye..

10) **Fabiergsogn** er Annexet til Gudumkirke. Til dette Sogn hører: Sønderbyegaard, Fabiergmølle, Kogesboel, Nørgaard, Bloksgaard, Prestmark, Kiergaard, Hverveltoft, Brunshuus, Nilsmølle, Sanden, Fabiergdal, Hyldgaard, Degnebolig, Fruebøl, Tinggaard, Sønderboring, Qvisgaard, Avensborg, Vintersgaard, Katterupgaard, Korslund, Toften og Bole, Østerboel, Kiær, Pigsboel, Bierget, Vesterdal, Storevesterdal, Lillevesterdal, Ængelund, Agergaard, Brokensgaard, Naversboel, Melboring, Svensensgaard, Søegaard, Lundsbye, Prebensgaard, Pindboel, Balletoft, Ørevishuus. Haverballe, Heeden, Rottergaard, Nørreboring.

11) **Nørnissumsogn** ligger ved Liimfiorden, og bestaaer af Nørnissumbye; Sønderbyeskovgaard; Kongensgaard, en frie, men nu ukomplet Herregaard; thi Bøndergodset er ved Auktion bortsolgt fra Gaarden, og nu adsplidt. Gaarden ligger ved Liimfiorden; dens frie Hovedgaardstaxt er 21 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr., 1 Alb. Kierhøyhuus; Hyldgaard; Nissumbierggaard; Agergaard;

Storekamstrup; Nørrebyeskovgaard; Ganteriøgaard; Ædalboel; Kalborggaard; Smertlundboel; Lillekamstpupgaard; Ardalgaard; Lindsboel; Hundskiær; Pilegaard; Broksgaard; Nørballegaard; Vesterstokholmgaard; Studsgaard; Sønderballegaard; Præstegaarden; Smidsboel; Grumisgaard; Brusgaard; Lilleborumgaard; Storedborum; Farborg; Halsboel; Tvidsboel; Grylgaard; Søndertobroe; Høisgaard; Nørretobroe; Østerstokholm; Stovelbek; Aabenraae; Gribsgaard; Østerboel; Vesterboel; Skafsgaard; Blæsbiærg; Lundgaard; Ausgaard.

12) **Resensogn** ligger ved Liimfiorden, og bestaaer af Resenbye, Kokholm; Kiersgaardfig; Matteredup; Budsgaard; Piilgaard; Præstegaarden; Øregaard; Drøsvad; lille Ælbek; store Ælbek; Langergaard; Damsgaard; Bierregaard; Hafgaard; Dalgaard; paa Heeden; Hedegaard; Katsig; Lillehumellund; Kaarborg; Moe; Nakholm; Toftum; Hek; Rotborg; Dusdeie; Maslund; Æsthauge.

13) **Humlumsogn** er Annexet til Resenkirke. Dertil hører: Veiberggaard, en frie, men ukomplet Herregaard, som i de katholske Bispers Tid var et af Riberbispedoms geistlige Godser, men ved Reformationen sekulariseret, og hiemfaldt til Kongen og Kronen, som siden har solgt den til partikuliere Eiere; dens frie Hovedgaardstaxt er 11 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 98 Tdr. 6 Skpr. 1/2 Fkr., Tiender 35 Tdr. Foldgaard; Bakken; Tageskov; Gotterup; Kier; Tagvad; Barstdal; Skanderborg; Øreskov; Nørregaard; Bredalgaard; Gadegaard; Gadeboel; Ryttergaard; Mogensgaard; Broensgaard; Aaensbiærg; Lillehedegaard; Sønderlund; Storelund; Kirkegaard; Klostergaard; Bakken; Pallesgaard; Stokendal; Østerbiyegaard; Bremholt; Strandberggaard; Bramdal. I dette Sogn var forud den bekjendte Humlehavn ved Liimfiorden, hvor Kong Knud den Hellige forsamlede en Deel af den danske Fløde og Krigsfolk, som skulle gaae til Engeland.

14) **Møborgsogn** bestaaer af adspredte Gaarde og eenlige Steder. Dertil hører: Holmgaard, en skøn Herregaard, hvortil er got Fiskerie baade i den Søe, Ulsøe kaldet, saa og i Aaen og i Fiskedamme. Under denne Herregaard bruges Krogsgaard som en Ladegaard, der ligger i Flyndersogn; dens frie Hovedgaardstaxt er 34 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 2 Skpr.

2 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 225 Tdr. 5 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Tiender 20. Tdr. Præstegaarden, Østerbye; Krebsgaard; Torpbye; Aabierg; Kulsbek; Steenbroe; Kiergaard; Snarengaard; Norenberg; Overgaard; Heeden; Vesterbosen; Østerbosen; Kattenhøy; Søehuus: Mobiergaae; Hylkedal; Lundgaard; Skrædergaarden; Mose; Amstrup; Vesterskovgaard; Østerskovgaard; Dride.

15) **Neesogn** er Annexet til Møborgkirke, og har liidt Aar 1721 Skade af Vandflod. Til Sognet hører: Neesbye; Skalstrupbye; Ulsund, en Herregaard, beliggende ved en Aae, kaldet Ulsund eller Uldsund, og af andre Ulsund, hvilken Aae falder ud i Bøvlingfiord, saa at her haves skjønt Fiskerie af Aborrrer, Giedder, Helt og Flyndre; denne Herregaard har ofte liidt Skade af Vandflod Aar 1701, da den allerførst fik Moderation i sine Skatter: siden har den atter liidt Skade af Havets Indbrud, og Aar 1765 blev den befriet fra at svare kongelige Skatter af 21 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb. Bøndergods-Hartkorn, dog med Vilkaar, at Eieren skulde inden sex Aars Forløb tilkiøbe sig det manglende Hartkorn; Gaardens frie Hovedgaardstaxt er 27 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 210 Tdr. 1 Fkr. 1 Alb., Tiender 6 Tdr. Nøragergaard; Gotterupboel; Lillebierregaard; Kiørdigeboel; Vesternees; Nørresaxkier; Søndersaxkier; Brunsled; Lillesandbekboel; Moesboel; Bakenboel; Hvidhuseboel; Heedenbole; Kirkebye; Jørgensgaard; Fiordsidegaard; Balle siggaard; Skovheede gaard; Graakiergaard; Skovheede huse; Kimenhuse; Frølesgaard; Hangaard; Nørbyegaard; Haarpøtgaard; Sandbekgaard; Ørnskovboel; Knebersholmboel; Grønnemøldam i Ulsundbye.

16) **Venøesogn** bestaaer af den Øe Venøe, som ogsaa kaldes Vennerland, er en liden omflydt Øe, beliggende i Liimfiorden tæt ved Ottesund, imellem Thy, Salling og Harsyssel. Denne Øe har sin egen Kirke og sin egen Sognepræst. Indbyggernes beste Næring er Fiskerie i Liimfiorden. Paa Øen ligger Vennerbye; Sønderbyeskov; Veisbiørg; Nørrebyeskov.

17) **Harboøresogn** er Annexet til Engbergkirke i Vandfuldherred. Dette Harboøresogn er mere end halvanden Miil i Længden, og grændser næst ind til Aggersogn i Aalborgstift udi Thyeland i Reftherred. Dette Sogn ligger ved den nordre Ende af Vandfuldherred, imellem Vesterhavet paa den vestlige Side og

Liimfiorden paa den østlige Side, saa at Halen af Liimfiorden strækker sig lige til Ferringsand. Dette Sogn har ofte været undergivet store Farligheder, baade af Sandflugt, der ødelegger Beboernes Ager og Eng, saa og af Vandflod, da to forfærdelige Havgange, nemlig Julenat Aar 1717, og Nytaarsdag Aar 1720, oversvømmede Landet, saa at det stod i yderste Fare for reent at undergaae og bortskières af Bølgernes stærke Magt. En stor Vandflod Aar 1760 jævned Sandbakkerne ved Havet. Imellem Klitterne eller Sandbakkerne have Indbyggerne deres Huse, men leve i største Frygt og Fare i Storm og Uveir om Vinteren for Vandflod. Her voxer en Mængde Marskhøe; men de have nu næsten slet intet af Agerdyrkning, men holde nogle faa Faar, og i øvrigt leve af Fiskerie, saavel i Havet som i Liimfiorden. Paa Havbredden ud til Vesterhavet findes en stor Deel Rav- eller Bernsteen, som flyde op. Sognet bestaaer af Lilleøre, Veielbye, Vristsandholm, Kirkefaarden, Stavsholmgaarde, Køn, Nørrelangøre, Langerhuus og Tørfiskerhuse. Udi Matrikelen findes endnu disse følgende: Brusgaard, Falkesgaard, Kolsgaard, Havnhuus, Sandgaard, Agerhuus, Nørmark, Flyholm; men de maae formodentlig af Sandflugt eller Vandflod være nu ødelagte.

IV. Ulborgherred.

Ulborgherred grændser mod Østen til Hamrumherred; mod Vesten til Vesterhavet; mod Sønden til Hindherred; og Mod Norden til Ulborg- eller Nissumfiord og til Holstebro store Aae, som gjør Skiellet imellem Ulborgherred og Hiermherred. Det bestaaer af eet Kiøbstædsogn, og tretten Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) Den Kiøbstæd Holstebroekirkesogn; 2) Maabiergsogn; 3) Huusbyesogn; 4) Søndernissumsogn; 5) Ulfborgsogn; 6) Raastedsogn; 7) Idomsogn; 8) Vindingsogn; 9) Vindsogn; 10) Feldingsogn; 11) Tvissogn; 12) Stabyesogn; 13) Madumsogn; 14) Timmeringsogn.

Vi merke nu hvert Kirkesogn især.

1) Den **Kiøbstæd Holstebroes Kirkesogn.**

Holstbroe eller Holstebro, en skøn Landkiøbstæd, beliggende ved en stor Aae, men har dog ingen Seilads, da Aaen er ei dyb nok til Skibe at flyde i. Byen ligger fire Mile fra Vesterhavet, to Mile fra Liimfiorden, hvor dens

Losse- og Ladeplads for Vahre, som hentes fra Aalborg, er ved Struer i Hiermsogn i Hiermherred. Byen ligger under Polihøide 56 Grad. 31 Min. Latitud., og 24 Grad. 32 Min. Longitud., 22 Mile fra Ribe, 4 Mile fra Lemviig, 6 Mile fra Ringkiøbing, og 6 Mile fra Viborg. Igiennem Byen løber en stor Aae, som kommer oven fra Landet af, hvilken har et stort Tilløb af andre Aaer og Bekke, og er saa breed, at Broen over samme Aae er 78 Alne lang, hvorudover og dens Vand i Tøveir om Vinteren voxer faa høit, at et stort Skib kan seile i den. Denne Aae falder tre Mile vesten fra Byen ud i Ulborgfiord, som ogsaa kaldes Nissumfiord, Samme store Holstebroeaee skiller Ulborgherred fra Hiermherred; dernæst deler den Byen Holstebro selv i to Dele, nemlig Nørreland og Sønderland, liggende hver Deel i sit Herred. Byens Kirke er en Korskirke med adskillige Epitaphier. Det nye Raadhuus er bygt Aar 1750.

Kiøbmændene have meget god Handel, endskiønt de maae føre deres forskrevne Vahre til Lands enten fra Ringkiøbing, eller fra Struerlosseplads ved Liimfiorden. Byens Ager og Eng er 96 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Hartkorn frie Kiøbstædsjord, og 16 Tdr. 3 Skpr. 2 Alb., som forhen laae til Holstebroebisgaard, men blev Aar 1638 henlagt under Holstebroebye; og deraf svares Matrikelskatter. Denne Bisgaard eller Bispegaard i Holstebro var en Gaard, som med Jord og Bøndergods fordum tilhørte de katholske Bisper af Ribe; men ved Reformationen med alt sekularisered geistlige Gods faldt til Kongen og Kronen, men blev siden solgt til Partikulieres Eiendom; den kaldes endnu Holstebroebisgaard, hvis Hartkorn er nu 2 Tdr. 4 Skpr., da de øvrige Jorde er lagte under Byens Mark, og kaldes endnu Bisgaardsmark. Byens Magistrat er en Byefoged, som holder Byeting paa Raadstuen hver Tirsdag. Posten til Viborg afgaaer hver Søndagmiddag, og ankommer hver Torsdag; og Posten til Lemviig afgaaer hver Torsdag, og ankommer hver Søndag. Torvedag holdes hver Tirsdag. De aarlige Markeder holdes den 9. Januarii med Heste; ligeledes den 19. Februarii, hvilket Marked er det betydeligste af dem alle, og har altid, endog i Kong Valdemars Tid, været et berømt Market, og kaldes derfor af A. Berntsen i Danmarks frugtbare Herlighed, det fornemste Hestemarket i Riget. Atter den 30. Maii Market med Sviin; den tredie Onsdag efter Pintsedag ligeledes; den 26. Junii Krammarket i to Dage; den tredie Onsdag i Julii Hestemarket; den 25. Julii Krammarket; den 11. September Qvægmarket

i tre Dage; Onsdagen for Mikelsdag med Faar, Bukke og Giæs; den 16. Oktober Qvæg i tre Dage; den 14. November i to Dage.

2) **Maabiergsogn** er Annex til Holstebroesognekirke, og ligger i Hiermherred, hvor det findes anført ved No. 16. Pag. 540.

3) **Huusbyesogn**, hvis Kirke er bygt paa et høit Bierg lige ved Havklitterne, og er ziret med et Taarn og høit Spiir, som Seilende tage Sigte, af ude paa Havet. Til Sognet hører: Kirkebye; Østerhuusbye; Kroggaard; Nørbyegaard; Vesterbjerg; Østerbjerg; Leed; Prasgaard; Havnsgaard; Søegaard; Søe; Moes; Moesbye; Bekbye; Grem; Gammelgaard; Øebye; tre Steder i Havklitterne. Disse Folk som boe ved og i Havklitterne eller Sandbakkerne leve af Fiskerie. Dette Huusbyesogn tilligemed Annexet Nørnissumsogn ligge paa de to Sider imellem Vesterhavet og Nissumfiord, og er, paa den tredie Side imellem Enden af Ringkiøbingsfiord, saa got som omflydt og landfast med Holmslands Klit, hvilken løber et langt Stykke Vei ud imellem Ringkiøbingsfiord og Vesterhavet lige indtil Nyemindegab, og derfor kaldes samme Strimmel Land af nogle Fremmede i Sø- og Landkort Landet von Nyemind.

4) **Søndernissumsogn** er Annex til Huusbyekirke, og bestaaer meest af eenlige Steder; ellers deler man Sognet almindeligen i Nissum- og Fiandbye. De eenlige Steder ere disse: Nørreklitgaard; Storepilegaard; Lillepilegaard; Vong; Klemhuse; Overtorup; Nedertorup, Sitterup; Udstrup, en Herregaard, som hører nu ind under Baroniet Ryssensteen; dens frie Hovedgaardstaxt er 24 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 276 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr. 1 1/8 Alb., Tiender 21 Tdr. 7 Skpr. 2 2/5 Alb. Bavnbek; Gadgaard; Gielstrup; Sudergaard; Kragsgaard; Sveidal; Høitoft; Grønne; Glistrup; Sønderbye; Sand eller Ondaften; Fiandbye, som deles i Sønder- og Nørrefiand. Ved Nørreklitgaard skal tilforn have været tre Steder, hvis Beboere bleve fordrevne af Vandflod og maatte flytte paa hiin Side Torskminde. Af dette Nissumsogn har den hosliggende Fiord sit Navn, og kaldes Nissumfiord, hvilken har sit Ind- og Udløb igiennem Torskminde eller Torsminde; men ingen Skibe kan her enten seile ind eller ud, formedelst flakke Grunde. Midt i Nissumfiord ligger en liden Holm, kaldet Fiandøe. Dette Sogns Beboere nære sig meest af Fiskerie, baade i Nissumfiord

og i Vesterhavet; og naar de om Foraaret gaae ud til at fiske, bygge de sig Boder af Bræder og Soi ved Strandkanten, hvori de opholde sig hele Fiskertiden igiennem, men siden bryde de dem ned igjen.

5) **Ulborg-** eller Ulvborgsogn bestaaer af Kirkebye; Sønderkierbye; Rytterupbye; Søndervosborg, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 39 Tdr. 1 Fkr., Bøndergods 231 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 2/3 Alb. Nørrevosborg, en Herregaard, beliggende ved Ulborgfiord eller Nissomfiord, hvor der ved denne Herregaard er skiønt Laxefiskerie, da Laxene gaae op fra Havet igiennem Torskminde ind i Fiorden og søge op ad Aaen, men intet Skib kan gaae ind ad dette Minde op ad Fiorden. Paa denne Gaard holdes Staldstude; dens frie Hovedgaardstaxt er 65 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb, Bøndergods 211 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 1 Td. 2 Skpr. 2Fkr. 2 Alb., Tiender 22 Tdr. Lillelundbye; Viembye; Dystrupbye; dernæst eenlige Steder: Nørretange; Fielsøe; Bukbjerg; Veilstrup; Kiergaard; Katborg; Lyftlund, har tilforn bestaaet af ni Gaarde, men nu allene af to Gaarde; thi en Deel Agerjord ligger udyrket i Heeden, siden den sorte Pest Aar 1348 borttog Folk overalt. Vesten for Skiærumbroe og Mølle har fordem staaet en Kirke, kaldet Skiærumkirke, som et nedbrudt, og hele Skiærumbyes-Mark, tilligemed Skiærumgaards Jord, er henlagt under Herregaardens Nørrevosborgs Hovmarker. Til Refusion nyder Sognepræsten i Ulborg aarlig 3 Tønder Rug af Gaardens Eier.

6) **Raastedsogn** er Annex til Ulborgkirke. Til Sognet hører: Gammelraastedgaard; Lillestenumbye; Stenumgaard, en Herregaard, hvis Hovedgaardstaxt er 20 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr., Bøndergods 205 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 14 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. Øgelstrup; Knudsig; Gammelstenum; Huldal; Blæsbierg; Nyemølle; Gammelmølle; Femhøy; Hulbyegaard; Gadsdal; Ormstrnp.

7) **Idomsogn** adskilles af to Aaer (som flyde herigiennem, hvoraf den ene kaldes Grynaae, og den anden Lilleaae) udi tre Dele, som kaldes Vestersogn, Mellemsohn og Østersogn; dertil hører: Degneboligen; Sønderbek; Hedegaardene; Røgelhede; Buurlund; Lilleborres; Storeborres; Kioldalbye; Kirkebyegaard; Præstegaarden med 7 Huse; Æstrupbye; Kirkebyehuus; Naskstrup; Simonstrup; Hestbjerg; Høgsbjerg; Ormstrup;

Siig; Øjebye; Stroustrupbye; Nørgaard; Østerlund; Idumlund; Nepsbiereg; Fladmose; Tamstrup; Molbak.

8) **Vindingsogn** bestaaer af: Vognstrupbye; Svenstrupgaarde; Vrivadgaarde; Tyrgaard; Tingsager; Spaabek; Kamskov; Pogager; Koldkier; Legøgaard; Heegaard; Jung; Reesdal; Sørvad; Lund; Degneboligen; Præstegaarden; Toutholt; Hvirrild; Blindkilde; Sieg; Agerfeld; Tiavag; Fanager; Halgaard; Horslund; Mosegaard; Ædskier; Hundkier; Klemstrup; Refninge; Pletbyggested; Toustrup.

9) **Vindsogn** er Annex til Vindingkirke, og bestaaer af Vindbye; Roikierbye; Voldsted; Trolldoft; Blaakier eller Blaamose; Baar; Gaarsmer; Skovgaard; Kirkegaard; Sandfær; Straasøe; Gammelvind; Trekkeriis; Skold; Blaabierg; Vindgaard.

10) **Feldingsogn**; dertil hører: Krogdalen, en Herregaard, paa hvis Eiendom er bygt en Afbyggergaard, kaldet Starhede, til en Forpagter. Herregaardens frie Hovedgaardstaxt er 18 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr., Bøndergods 258 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Mølleskyld 5 Tdr. 6 Skpr. 3 Fkr., Tiender 17 Tdr. Bovterup; Harrestrupgaard; Sognstrup; Skindbieregbye; Tolstrup; Ølgryd; Trov; Pølsbiereg; Skindbieregboel; Vegenmølle; Heeboel; Præstegaarden; Dyrnrose.

11) **Tvissogn** er Annexet til Feldingkirke, men ligger i Hamrumherred, hvor det findes anført ved No. 20 Pag. 536.

12) **Stabyesogn** bestaaer meest af enkelte Gaarde og Steder, som ere: Pallesbiereg, en Herregaard, hvor Staldstude holdes; under Gaarden er henlagt to ufrie Avlsgaarde i Sognet, nemlig Brunbiereg og Stabyekiergaard. Dens frie Hovedgaardstaxt er 58 Tdr. 5 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 478 Tdr. 1 Skp. 2 Alb., Tiender 201 Td. 4 Skpr. 3 Fkr. 3/5 Alb. Arnbierg; Anger; Ugelkier; Skiørkier; Juulsgaard; Sildbiereg; Bierg eller Pilgaard; Nørregaard; Tokkesdal; Hundhale; Bannisgaard; Tyskesgaard; Harboegaard; Tofte; Kiergaard; Sønderbye; Lydersgaard; Kloster; Bundgaard; Gammelgaard; Nielstrup; Stavnsbiereg; Lidgaard; Sieg; Ting; Moustisgaard; Gade; Svensholm;

Flodgaard; Brunbjerg, en stor men ufrie Avlsgaard, henlagt under Herregaarden Pallesbjerg; Stabyekiergaard, ligeledes en stor men ufrie Avlsgaard, henlagt under Herregaarden Pallesbjerg.

13) **Madumsogn** er Annexet til Timsogn i Hindherred; til Sognet hører: Madumbye; Madumflodgaard.

14) **Timmeringsogn** er Annex til Vildbergsogn i Hamrumherred. Til dette Sogn, hvis Kirke ligger paa en høi Bakke, hører: Naiberg; Tephedegaard; Trøsterup, Riisgaard; Feldbjerggaard; Birkemosebye: Bierregaard, hvor der ligger et Bierg, bevokset med Krat af Bøg og Riis; Grimstrup; Møltrup, en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 20 Tdr. 3 Fkr. 2 Alb., Bøndergods 271 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Mølleskyld 2 Tdr. 2 Skpr. 2 Alb., Tiender 80 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 3/5 Alb.

V. Hindherred.

Hindherred grændser mod Norden til Ulborgherred; mod Sønden til Ringkiøbingsfiord og Stavningfiord; mod Østen til Hamrum- og Bøllingherred, hvor Venneraae gjør Skilsmisse imellem Hind- og Bøvlingherred; mod Vesten til Vesterhavet. Det indbefatter eet Kiøbstædkirkesogn og 14 Landsbyekirkesogne, hvilke ere: 1) den Kiøbstæd Ringkiøbings Kirkesogn; 2) Rindumsogn; 3) Heesogn; 4) Stadelsohn; 5) Tiimsogn; 6) Madumsogn; 7) Thorstedsogn; 8) Nørømmesogn; 9) Breiningsogn; 10) Vellingsogn; 11) Hoversogn; 12) Vejersøesogn; 13) Nyesogn paa Holmeland; 14) Gammelsohn paa Holmeland.

Vi merke nu hvert Sogn især:

1) Den Kiøbstæd Ringkiøbings Kirkesogn.

Ringkiøbing, en Søekiøbstæd, beliggende ved en Fiord, som strækker sig fra Nyemindes Gab, 4 Mile derfra i Sønder, og kaldes samme Fiord af Byen Ringkiøbingsfiord. Byen ligger under 56 Grader 7 1/2 Minut Latitud. og 24 Grader 12 Minuter Longitud., 16 Mile fra Ribe og 14 Mile fra Kolding. En Fierdingvei fra Byen neden for Engene løber en Aae, kaldet Vonaae, hvor der er et Færgestæd, og man for Betaling efter privilegered Taxt oversættes.

Byen har havt sine Kiøbstædsprivilegier længe for Kong Valdemars Tid, men at den skulde være anlagt af den hedenske Konge Sigvard Ring, som efter Fortæling menes at ligge begravet i en Høi uden for Byen, er vel ikke troværdigt.

Byens Gader ere temmelig regulair anlagte. Kirken er prydet med et Spiir paa Taarnet. Byens Fattige ere med henlagte Donationer vel forsynede, endskiønt her ikke haves noget Hospital. Byens Magistrat er en Borgemester og to Raadmænd, af hvilke den ene er tillige Byefoged. Den kongelige Amtstue for Lundenærs- og Bøvlingamter holdes her i Byen. Seiladsen til og fra Byen op igiennem Ringkiøbingfiord er ofte vanskelig ved Nyemindegab, som er en smal Rende 4 Mile herfra, hvilken Naturen selv har gjort igiennem Klitterne eller de høie Sandbierge, som ligge imellem Havet og Fiorden. Igiennem dette Nyemindegab skal altid Skibene passere, og til Ind- og Udsejling bliver altid af en Loots opsat i Gabet kiendelige Mærker eller Kanver, for de Seilende at rette sig efter. Byens Skibe har deres Vinterleie ved Havrviig, hvor der er en ypperlig god Havn, beliggende en Miil fra Nyemindegab og 3 Mile fra Byen. Fra Havrviig og til Rheden ved Ringkiøbing ere to saa kaldte Baller eller Dybe at seile igiennem, af hvilke den ene kaldes Skiernaedyb, hvor Skibene nu seile, den anden kaldes den gamle Balle, som er nu useilbar. Fra Ringkiøbing kan man med god Vind seile til Holland i 30 Timer.

Udi Fiorden er et Østersskrab, hvor man faaer gode Østers; ellers fanges baade i Fiorden og Aaen Sild, Aal, Flyndre, etc. Byens Ager og Eng er 63 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 2 Alb. Hartkorn. Posten, som herfra afgaaer Sønden paa igiennem Ribe og Haderslev til Hamborg og Kiøbenhavn, gaaer bort Mandagformiddag Klok. 9 Slet, og kommer dertil Onsdageftermiddag; saa afgaaer den igjen Torsdagformiddag Klok. 9 Slet, og kommer tilbage Løverdageftermiddag. Desuden gaaer en anden Post Nør paa til Holstebro og Lemvig, som afgaaer Torsdagmorgen tidlig, og kommer tilbage Søndagften eengang hver Uge. Market holdes den 7. Martii med Kramvahre, samt Heste og Stude; den 11. Junii med Kramvahre; den 6. Augusti Heste- og Qvægmarket i fire Dage; den 8. Oktober med Kram, Heste og Qvæg i fire Dage; den 23. Oktober Heste- og Qvægmarked i tre Dage; den 6. November Heste-, Qvæg- og Krammarked i tre Dage. Desuden holdes Torvedag hver Onsdag.

2) **Rindumsogn** er Annex til Ringkiøbings Sognekirke. Til Sognet, hvis Kirke ligger høit og har et høit Taarn, til Nytte for de Seilende, hører: Rindumgaard, en frie men ukomplet Sædegaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 9 Tdr. 3 Skpr. 1 Fkr.; Sønderbye; Vesterbye; Hedegaard; Medelbye; Østerbye Annexpræstegaarden; Nørbye.

3) **Heesogn** bestaaer af Herragerbye; Mastrup; Østerklit; Vesterklit, Noebierggaard; Røgenggaard; Sandal; Bratbjerggaard; Voldbjerg, en anseelig Herregaard, med skønne Fiskedamme og ferske Søer; dens frie Hovedgaardstaxt er 91 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr., Mølleskyld 12 Tdr. 6 Skpr., Bøndergods 523 Tdr. 2 Skpr., Mølleskyld 3 Tdr. 5 Skpr. 3 Fkr., Tiender 86 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 2 Alb. Ølstoftgaard; Foldagerboel; Sønderkiergaard; Nørkiergaard; Østernoebye; Vesternoebye, hvor tilforn har staaet Noekirke, men formedelst den vanskelige Vei imellem Hee- og Noekirke over en Aae og en Bek, blev den nedbrudt og flyttet til Heekirke ved en Udbygning; men Noekirkegaard er indlukkert med et Dige, og derpaa bygt en dansk Skole til Sognets Ungdom. Æistrupbye; Hvingelbye; Aastrupgaard; Lybekbye; Grimstrupgaard; Øvsholtgaard; Sønderbye; Toftboel; Hundersvogngaard; Halbye; Nørregaarde; Agersbekgaard. Her i Sognet er en Broe, kaldet Heebroe, til hvis Vedligeholdelse gives Korn af Hindherred.

4) **Stadelsogn**, hvis Kirke er en Korskirke med et anseeligt høit Taarn, prydet med en Altertavle af antique Arbeide, stærk forgyldt og besat med slebne Glasstene og smaa forgyldte Billeder, hvortil Magen findes i Salekirke ved Holstebro; samme skal være en Foræring af en engelsk Prinz, som strandede ved Bovbjerg, bestaaer af Stadelbye; Alrumbye; Fogelbjergbye; Halkierbye; Opstrupbye; Søndervang, en Herregaard, hvortil er skønne Marskenge; her holdes Staldstude. Gaarden ligger ved Ringkiøbingsfiord, som her kaldes Stadelfiord, hvor der haves dagligt Fiskerie, især de skønne Stadelflyndre. Dens frie Hovedgaardstaxt er 60 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb., Bøndergods 274 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Tiender 38 Tdr. Kolbye; Meilbye; Østertoft, en skøn Avlsgaard af 12 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Hartkorn, som er henlagt som en Ladegaard under Herregaarden Søndervang; Kamp;

Skielmosebye; Stadeløe, en liden omflydt og beboet Øe, liggende i Ringkiøbingfiord. Dette Stadelsogn er omringet paa tre Sider af Ringkiøbingsfiord, som aarlig ved Sandflugt, Iisbrud og Vandflod bortskyller meget af Sognets Eiendom og Enge.

5) **Tiimsogn** deles i Øster- og Vestersogn. Dertil hører: Sønderbye; Norbye; Østerbye; Søegaard; Pølsmark; Nordesgaard; Søndergaard; Noderup; Snagdal; Timgaard, en Herregaard, omringet af store Heeder hvorudi findes nogle opkastede Skandser fra ældgamle Tider; dens frie Hovedgaardstaxt er 48 Tdr. 1 Skp., 3 Fkr., Mølleskyld 8 Tdr. 4 Skpr., Bøndergods 258 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb. Tiimmølle.

6). **Madumsogn** er Annex til Tiimkirke, men ligger i Ulborgherred, hvor det allerede findes anført ved No. 13.

7) **Thørstedsogn** bestaaer af Lystbekbye; Sønderesbye; Kirkebye; Abbisgaard; Vinkielder; Vinkieldermølle; Gammelbye; Nørreesp; Aarupgaard; Præstegaarden; Breininggaard; Sørupgaard; Riistoft; Bundesgaard; Ørnbiereg; Gielboel; Gundtbieregboel.

8) **Nørømsogn** eller Nørum bestaaer af Omgaard; Norgaard; Klidsbiereg; Koedalbye; Grønbiereg; Sindkier; Prag; Storespaabek; Præstegaarden; Kiergaard; Stradsborg; Pøel; Vesterlillespaabek; Østerlillespaabek; Halkier; Adskovbye; Knurborg; Overbyehuus; Brunsgaards Huus; Bierge; Holmegaard; Rudal; Klink; Lilleskrostrup; Storeskrostrup.

9) **Breigningsogn** er Annex til Nørømsogn, men hører til Bøllingherred, hvor det findes allerede anført ved No. 14 Pag. 531 i Lundenæsamt.

10) **Vellingsogn** ligger langs med Ringkiøbingsfiord, hvor der daglig fanges Aal, Flyndre, Skuller, Hornfisk, Krabber, etc. Til Sognet hører: Vellingkirkebye; Heebøltøftbye; Klaptøftbye; Klaptøftmølle; Vestarpbye; Kovstrupbye; Aastrupbye, hvor Præstegaarden ligger; Ryberg, en frie men ukomplet Herregaard med en smuk Hauge; dens frie Hovedgaardstaxt er 17 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr., Bøndergods 55 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb. Igiennem Sognet løber en Aae, Venneraae kaldet, som skiller Hindherred

fra Bøllingherred, hvorudover noget af dette Sogn ligger i Bøllingherred, nemlig: Nørbye; Vestervennerby; Vennergaard, en smuk Herregaard, beliggende, ved Venneraae tæt ved Kiøbstæden Ringkiøbing; dens frie Hovedgaardstaxt er 58 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr., Mølleskyld 6 Tdr. 3 Skpr., Bøndergods 220 Tdr. 1 Skp., Tiender 39 Tdr.

11) **Hoversogn** er Annex til Ølstrupkirke i Bøllingherred paa Lundenæsamt. Dertil hører: Hovergaarde; Annexpræstegaarden, ved hvilken løber forommeldte Venneraae, som, gjør Grændseskiel imellem to Herreder; Kirkegaarde; Kioldgaard; Lillehoverdal; Storehoverdal; Molbjergby; Molbjergmølle; Tovstrupgaarde; Vaadhoe; Vaadstrupgaard.

12) **Vejersøesogn**; dertil høret: Veiersøekirkeby; Aabierg, en Herregaard, beliggende ved den ferske Søe, Vejersø kaldet; dens frie Hovedgaardstaxt er. 49 Tdr. 4 Skpr., Bøndergods 202 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb., Tiender 9 Tdr. 7 Skpr., 2 3/5 Alb. Præstegaarden; Hugbye; Tarpbye; Bierregaard; Dykier; Trankier.

Holm eller Holmsland, en stor omflydt Øe, beliggende i Ringkiøbingsfiord. lige for Kiøbstæden Ringkiøbing, er een Miil lang. og over en Fierdingvei breed. Landet bestaaer af to Sogne, nemlig Nyesogn, som er Hovedsognet, og Gammelsogn, som er Annexet. Den ene Sognekirke kaldes St. Mauriti og den anden St. Laurentiikirke. I de katholske Tider var disse to Kirker henlagte til den tredie Prælat i Riberdomkapitel pro officio, og derfor blev han kaldet Provst i Harsyssel, som da var den egentlige Sognepræst for begge Sognekirker, og oppebar de geistlige Indkomster, men holdt to Kapellaner til at forrette Messen og Gudstienesten for Menighederne. Vi merke nu hvert af disse to Kirkesogne især, som nu have een Sognepræst og een residerende Kapellan fælleds.

13) **Nyesogn** paa Holmsland, hvis Kirke, Nyekirke kaldet, men tilforn St. Mauritiikirke, er stor og anseelig med 4 Udbygninger eller Korskirker, nemlig to paa hver Side. Til dette Sogn, som er Hovedsognet, hører: Søndermoseby, hvor Sønderholms Præstegaard ligger; Nørremoseby; Sønderroiklit; Nørreroiklit; Lamberg; Sønderbaansbye; Nørrebaansbye; Kloster; Stræde; Provstgaard; Juelsgaard; Steengard; Søegaard,

en Herregaard, hvis frie Hovedgaardstaxt er 19 Tdr. 4 Skpr. 1 Alb., Bøndergods 211 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb., Tiender 55 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 4/5 Alb. Paa Klitten ligger disse Byer: Houviig; Sønderviig; Klegod; Nørrellyngviig; Sønderllyngviig; Aargab; Haverviig eller Havrviig, hvor Skibene fra Ringkiøbing ligge i Vinterlag.

14) **Gammelsogn** paa Holmsland er Annex til Nyesogn. Dertil hører: Gammelsognsbye; Strandgaard; Bollerup; Strandbiereg; Møllen; Færgehuset. Ved den nordre Ende af Holmsland ligger en liden Øe, kaldet Hindsøe, i samme Ringkiøbingsfiord.

Efterfølgende Koldinghuusamt.

Kilde: Nicolay Jonge,

Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.

Kiøbenhavn 1777

Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store Helligieststrædet No. 150

Side 540 – 566.